

komunitní aktivity a seniorské kluby MAS Český Západ

2023 - 2025

manuál pro lokální partnery

1. Základní rámec

Výzva OPZ+ č. 8 Podpora komunitně vedeného místního rozvoje

aktivita 1.1. Podpora komunitní (sociální) práce; programy aktivizace a participace cílových skupin a zvyšující jejich zapojování se do života v obci/ komunitě včetně aktivit podporujících rozvoj a posilování prvků svépomoci, vzájemné pomoci, sousedské výpomoci, sdílení a výměny zkušeností, podpory dobrovolnictví a mezigenerační výměny a výpomoci

- Programy směřující k **aktivizaci a participaci** cílových skupin a zvyšující jejich **zapojování se** do života v obci/ komunitě – posilování sebedůvěry členů komunity a jejich schopností, ochoty a motivace podílet se aktivně na správě místa, kde žijí, vytváření podmínek pro aktivní participaci lidí na věcech veřejných, pro zplnomocňování, sdílení zodpovědnosti a zapojování do plánování změn, do rozhodování a do přímé realizace opatření na úrovni sousedství, dané lokality, obce, města, mikroregionu dle individuálních schopností.
- Podpora **komunitní (sociální) práce** ... – je kladen důraz na **práci celého společenství**, na kterém se podílejí všichni relevantní aktéři z komunity všech věkových kategorií včetně seniorů a dětí za podpory komunitního (sociálního) pracovníka, který k tomuto účelu může využívat širokou škálu metod (motivování, zvyšování sebedůvěry, podpora vzájemné spolupráce či samoorganizování členů komunity a jejich zapojování do komunitního plánování rozvoje lokality či do iniciace příslušných legislativních změn).
- Aktivity podporující rozvoj a posilování prvků **svépomoci, vzájemné pomoci, sousedské výpomoci, sdílení a výměny zkušeností**, podpora **dobrovolnictví a mezigenerační výměny a výpomoci**.

Specifické podmínky pro komunitní aktivity:

- **komunitní aktivity musí mít přímou vazbu na sociální začleňování nebo prevenci sociálního vyloučení osob z cílových skupin**, musí vycházet z **mapování kontextu komunity a potřeb členů komunity**
- konkrétní podobu a zaměření aktivit (resp. řešených témat) **utváří cílová skupina podle vlastních potřeb a zájmů** s cílem zlepšit sociální situaci nejen jednotlivců, ale především komunity jako celku
- komunitní aktivity musí být **zaštítěny komunitním pracovníkem**
- **dobrovolníci** musí mít uzavřenou smlouvu o dobrovolnické činnosti

2. Komunita, komunitní práce

Komunita = skupina osob:

- **žijících v téže lokalitě**
nebo
- **sdílejících společné zájmy**
nebo
- **věnujících se téže činnosti.**

Komunitu charakterizuje zejména **sdílená vzájemná interakce**, členové komunity se **více či méně znají**. Komunitní společenství nemají pevné hranice, takže definice příslušnosti ke konkrétní komunitě obvykle závisí na osobě. Z tohoto důvodu mnoho lidí patří do **více různých komunit**.

Komunitní (sociální) práce je založená na **propojování sdílených potřeb a existujících zdrojů** (lidských, materiálních, finančních či jiných) uvnitř komunity a na **stanovování dosažitelných cílů na základě možností dané komunity** = zplnomocňující proces, který vychází z posilování místních zdrojů a koncentruje se na **silné stránky** lidí a je posilován **zkušeností malých společných úspěchů více lidí**, který zvyšuje předpoklady pro udržitelnost výsledků a dosažených změn.

3. Hlavní cílové skupiny a cíle

Senioři, tj. osoby v postproduktivním věku, které jsou ohrožené sociálním vyloučením, přičemž jejich situace nevyžaduje (pravidelnou) pomoc jiné fyzické osoby. Senioři žijící v odlehlejších obcích, často bez možnosti využití terénních sociálních služeb a bez podpory rodiny. Seniorům **chybí sociální vazby**, stávají se čím dál tím více **osamělí bez podpůrných aktivit**, což má vliv na psychické zdraví seniorů a možnost žít kvalitní, důstojný a plnohodnotný život i v jejich věku. Je třeba **propojit seniory s komunitou** tak, aby nedocházelo k jejich vyčleňování na okraj společnosti a bylo jim možné poskytnout základní podporu z místních zdrojů. Naším společným cílem by mělo být **vytvoření stálé nabídky aktivizačních programů** cílených na seniory v daných lokalitách a jejich **začlenění do společenského života**, případné **zapojení aktivních seniorů do komunitního dění**. Dále také případné **mapování potenciálních dobrovolníků** a jejich aktivizace v oblasti péče o seniory.

Veřejnost v rámci dané komunity, tedy obyvatelé dané obce či jiní členové komunity, kteří spadají do různorodých skupin (děti, mládež, dospělí, různé menšiny, cizinci, migranti, senioři, skupiny lidí se stejným zájmem či koníčkem). V rámci sjednocení komunity je dobré tyto obyvatele **propojit** a umožnit jim **společné setkávání na komunitně vedených akcích**, na jejichž organizaci se mohou zároveň podílet. Cílem je dlouhodobě více **angažovat širokou veřejnost v místních komunitách** v inkluzivním vnímání všech členů komunity. Propojení komunity napříč věkem, sociálním začleněním, menšinami apod. Motivací pro organizaci těchto aktivit by primárně mělo být **posílení komunity** (tj. práce převážně se stávajícími členy komunity), **integrace členů komunity** (zapojení osob "na okraji" komunity) nebo také **otevření komunity** (získání nových členů).

4. Komunitní pracovníci (koordinátoři)

V každé komunitě, která bude zapojena do projektu by měl fungovat **komunitní pracovník**, který by v ideálním případě měl **vycházet z dané komunity**, měl by komunitu znát a komunita by měla znát jeho. Měl by vědět, co se v daném společenství děje, jaké má problémy a měl by umět **motivovat cílovou skupinu** k tomu, aby si sama identifikovala své potřeby, problémy a cíle a poté je následně společně řešila. Komunitní pracovník by měl být **moderátorem debat, hybatelem aktivit, iniciátorem změny**.

Typicky jde o **člena místního spolku**, nebo **aktivního občana**, který je v dané komunitě přirozenou autoritou.

Hlavní úkoly komunitního pracovníka:

- 1) zpracování charakteristiky/definice dané komunity (místní, zájmová, ...; velikost)
- 2) vstupní mapování komunity a potřeb jejích členů, identifikace přirozených lídrů, popis výchozího stavu, stanovení cílů
 - **posilování komunity** (tj. práce převážně se stávajícími členy komunity)
 - **integrace členů komunity** (zapojení osob "na okraji" komunity, např. chalupářů, mladých rodin, seniorů, ...)
 - **otevření komunity** (získání nových členů, nově přistěhovalých, nových zájemců, ...)
- 3) sestavení čtvrtletního plánu aktivit (s participativním zapojením cílové skupiny do jeho tvorby)
- 4) koordinace naplánovaných aktivit při aktivním zapojení členů komunity, sledování vývoje komunity a jejích členů
- 5) zpracování čtvrtletních zpráv o realizovaných aktivitách (se zapojením cílové skupiny do jejich evaluace) vč. kazuistik popisujících zlepšení situace vybraných osob z cílové skupiny

Financování:

- **Dohoda o provedení práce (DPP) vyplácená čtvrtletně:**
 - 20 hod. x 175 Kč = 3.500 Kč - 15% daň
= **2.975 Kč čistého za čtvrtletí v případě pravidelných aktivit 1x za 1-2 týdny**
 - 12 hod. x 175 Kč = 2.100 Kč - 15% daň
= **1.785 Kč čistého za 1 otevřenou akci pro veřejnost, max. 3 akce za čtvrtletí**
 - Zpravidla by se nemělo jednat o pracovníky obecních úřadů, nebo jiné zaměstnance, kteří by měli vykonávat podobné aktivity v rámci své pracovní pozice.
- **Příspěvek na materiál/program (dle doložených paragonů, faktur):**
 - **5.000 Kč ročně na pravidelné aktivity 1x za 1-2 týdny**
 - **1.500 Kč na 1 otevřenou akci pro veřejnost, max. 3 akce za čtvrtletí**

Účastníci **nemohou na aktivity finančně přispívat**. V odůvodněných případech mohou účastníci sami přímo hradit výdaje, které nevstupují do účetnictví pořadatele aktivity, tj. např. sami hradit občerstvení, vstupné apod. Případně na pokrytí těchto nákladů je možné využít **sponzorské dary** či např. **příspěvek obce**.

Zapojení komunitních pracovníků předpokládáme v období **10/2023 - 12/2025**.

5. Program

Program aktivit by se měl přednostně soustředit na **řešení problému**, se kterým se dané místo potýká a který si komunita stanovila jako něco, na čem by ráda společně zapracovala, něco zlepšila, podpořila.

Kromě toho, že program by měl být ideálně **částečně edukativní, výchovný a s nějakým myšlenkovým přesahem**, nejsou na něj kladeny žádné zvláštní nároky. Doporučujeme zařadit takové aktivity, které budou **aktivně rozvíjet zdravé vztahy v komunitě** nebo například budou **podporovat vztah lidí k místu kde žijí**.

Současně bychom také rádi omezili aktivity, které přímo **nepodporují komunitní téma a současně zvyšují cenu pro účastníky** (např. různé výlety zájezdovým autobusem nesouvisející s komunitním rozměrem).

Příklady aktivit:

- **kulturní/multikulturní aktivity** realizované „samosprávně“, tj. sebeorganizované členy komunity (divadelní představení či výstava fotografií místní mládeže na určitá témata, filmové kluby, specifická podpora členů komunity z pohledu kulturní identity, sebevědomí a překonávání traumat různého charakteru apod.)
- **výchovně/vzdělávací a edukační aktivity** pro cílové skupiny a pro laickou i odbornou veřejnost s cílem posilovat vzdělávání v informační společnosti a přispívat k rozvíjení schopnosti dobře se orientovat v rychle měnícím se světě (komunitní knihovny, ..., přednášky a besedy s odborníky s cílem informovat o možnostech, diskutovat o účinných vylepšeních či místních inovacích, podvečerní kluby, sdílecí kruhy, promítání filmů, točení dokumentů apod.)
- **aktivity neformálních skupin veřejnosti a občanských iniciativ vzniklých na základě zplnomocňujících metod práce** směřujících k řešení místních problémů (rada starších či dospívajících přináší zastupitelstvu náměty na zlepšení kvality života v obci, občansky vedené procesy a projekty, ..., podpora místních lídrů/ autorit z řad členů komunity apod.)
- **environmentální aktivity** a podpora jejich využití v rámci komunitní práce (aktivity zaměřené na zvelebování životního prostředí komunity, sběr odpadků, společná kultivace veřejných ploch, komunitní zahrada/ dílna/ doprava, obnova tradičního využívání krajiny, péče o krajinu, péče o kulturní či přírodní památky, údržba turistických tras a cyklostezek atd.)
- **aktivity podporující zapojování cílových skupin do dobrovolnické činnosti** (péče potřebným spoluobčanům na bázi sousedské či generační výpomoci, podpora mezigeneračního setkávání, soužití a spolupráce, otevřené (dobrovolnické) komunitní kluby a komunitní setkávání jako prevence sociálního vyloučení, sousedský jarmark, komunitní kavárna ..., bazar, sociální šatník a pomoc v nouzi, pořádání veřejných sbírek za účelem podpory těch nejpotřebnějších v obci atd.)
- **komunitní projekty/aktivity propojující lidi s obdobnými problémy**, např. rodiče s dětmi s hendikepem či rodiče samoživitelé, svépomocné a podpůrné skupiny rodičů, sdružení pečujících, kluby seniorů, skupinové kluby s přesahem do rozvoje kompetencí, osvojování si nových návyků a zvyklostí, rozšiřování si obzorů v různých disciplínách (projekt může zahrnovat např. vzdělávání, konzultace, facilitace, výjezdové pobyty apod.)
- **mezigenerační projekty**, např. dobrovolné hlídání a vyzvedávání dětí aktivními seniory nebo staršími vrstevníky dětí, navštěvování seniorů, osamělých občanů a lidí žijících v izolaci místními dobrovolníky s cílem posilování dobrých vztahů a rozšiřování pocitu sounáležitosti, programy podporující mezigenerační dialog a soužití

Obecně v rámci komunitních aktivit **nelze podporovat:**

- **jednotlivé aktivity**, pokud nebudou součástí komunitní práce
- **sociální služby** podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- **dobrovolnictví v sociálních službách**, vztahující se k základním činnostem
- komerční zpoplatněné služby zaměřené na **hlídání a vyzvedávání dětí a péči o domácnost**
- **dětské skupiny** podle zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině
- **aktivity realizované pro žáky na školách**, a to včetně doučování a kariérového poradenství na školách (v gesci MŠMT, hrazené z jiného dotačního titulu - MŠMT, OP JAK, NPO)
- **univerzity třetího věku**, výchova k občanství (v gesci MŠMT)

Příklady:

- *organizace nízkoprahových a otevřených akcí, nalezení aktivní a důstojné role pro zástupce různých skupin v rámci komunity, aby byla zřejmá jejich sounáležitost s komunitou a vynikl potenciál jejich přínosu pro komunitu*
- *výstavy či kulturní akce v otevřeném prostoru, filmové projekce*
- *komunitní setkání v knihovnách*
- *umožnění setkávání seniorů z blízkých vesnic a obnovení přátelských kontaktů*
- *pravidelné setkávání seniorů typu filmové kluby, deskové hry, besedy, tvořivé aktivity, procvičování paměti, apod. - dle poptávky a námětů od samotných seniorů*
- *komunitní návštěvy – podpora seniorů v domácím prostředí, práce s individualitou seniora, možnost rozhovorů jeden na jednoho, podpora soustředěná spíše na méně aktivní seniory, možnost nasměrování seniora na příslušné instituce či odborníky*
- *rozhovory s pamětníky - sběr orální historie*
- *společné návštěvy komunitních a kulturních akcí v regionu*
- *pěší výlety a cyklovyjížděky do okolí*
- *veřejná plánovací setkání k úpravám veřejných prostranství*
- *veřejné dobrovolnické brigády s cílem zvelebení vybraných míst*
- *sousedské snídáně či večeře*
- *charitativní akce na podporu místních*

6. Monitoring

PRO-Komunitní aktivity:

- **datum**
- **aktivita**
- **přínos/dopad**
- **počet účastníků**
- **fotodokumentace**
- **prezenční listiny**

Kazuistiky – konkrétní případy, kdy došlo ke zlepšení situace vybraných osob z cílové skupiny:

- **výchozí stav**
- **zvolená opatření/aktivity**
- **dosažený stav**

Zjednodušený individuální plán - u účastníků, kteří přijdou s vlastním podnětem, nebo účastnících se opakovaně s předpokladem dosažení 40 hod. účasti celkem a započtení do indikátoru 60000.

7. Shrnutí

- 1) každá aktivita musí mít definovanou svou “komunitu”
- 2) většinu účastníků by měli tvořit lidé z této komunity
- 3) v rámci přípravy, organizace či programu aktivity by měli být zapojeni členové komunity
- 4) aktivita by se měla zaměřit na řešení společného problému či se snažit vyplnit určitou „mezeru“
- 5) v průběhu aktivity je třeba monitorovat posun členů komunity, nebo zapojených seniorů

Jsme přesvědčeni, že většina vašich aktivit nebude mít problém se do tohoto rámce vejít, či přehodnotit své stávající aktivity a posunout je tímto směrem. Vnímáme tento posun jako obrovskou příležitost pomoci regionu a komunitám žijícím v něm.

Pokud se v tomto nastavení nenajdete, ale máte jiný originální nápad, který nadchne vaše okolí, tak nás určitě kontaktujte a individuálně se můžeme o jeho podpoře domluvit.

KONTAKT PRO KOMUNITNÍ AKTIVITY

Ondřej Pavelek, tel.: 775 901 908, e-mail: pavelek@mascz.cz

Eliška Slepíčková, tel.: 737 707 155, e-mail: slepickova@mascz.cz

Jan Florian, tel.: 77 44 99 396, e-mail: florian@mascz.cz